

Ὁ παιδομάρτυς Μάμας

π. Βασίλειος Καλλιακμάνης

Στὰ συναξάρια τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ στὸ ἀγιολόγιό της εἶναι γνωστοὶ ἕξι μάρτυρες μὲ τὸ ὄνομα Μάμας. Ὁ πρῶτος καὶ σπουδαιότερος καταγόταν ἀπὸ τὴ Γάγγρα τῆς Παφλαγονίας καὶ μαρτύρησε στὴν Καισάρεια τῆς Παφλαγονίας ἐπὶ αὐτοκράτορος Αὐρηλιανοῦ τὸ 275 μ.Χ.. Πρόκειται γιὰ τὸν ἅγιό μας, τοῦ ὁποῖου ἡ μνήμη γιορτάζεται στὶς 2 Σεπτεμβρίου.

«Οἱ διαφορετικὲς ἐκδοχὲς γιὰ τὴν καταγωγή καὶ τὴν οἰκογένεια τοῦ ἁγίου μᾶς ὑποχρεώνουν νὰ ἔχουμε ἀμφιβολίες γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ μάρτυρα... Τὸ πρόσωπο τοῦ ἁγίου Μάμα ἔχει συγκροτηθεῖ ἀπὸ διάφορες παραδόσεις καὶ δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ καθοριστεῖ σὲ ποιοὶ πραγματικὸ πρόσωπο ἀνήκουν οἱ παραδόσεις αὐτές», γράφει ἡ Ἄννα Μαραβὰ-Χατζηνικολάου. «Ἐνας ἀπλὸς βοσκὸς, ἕνα παιδί μεγαλωμένο ἀπὸ κάποιον ἐπίσκοπο, ποὺ ζοῦσε στὸ βουνὸ τῆς Καισάρειας ἀνάμεσα στὰ ἄγρια θηρία, ἕνας ἀριστοκράτης ἀπὸ καταγωγή, μὲ γονεῖς μάρτυρες τῆς πίστεως, ποὺ ἔγινε βοσκὸς ἀπὸ θέλημα Θεοῦ... ὅλα αὐτὰ συγκεντρωμένα στὸ ἴδιο πρόσωπο». Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἴσως ἐδῶ νὰ συνενώθηκαν διάφοροι βίοι τῶν ἁγίων ποὺ φέρουν τὸ ὄνομα Μάμας. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὅμως τὸ βέβαιο εἶναι πὼς ὁ ἅγιος Μάμας ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν μαρτύρων. Ἄς δοῦμε τώρα ἀκροθιγῶς ποῦ τιμήθηκε ὁ ἅγιος Μάμας:

Καισάρεια: Ἡ γιορτὴ τοῦ ἁγίου Μάμα ἔπεφτε τὴν πρώτη ἐβδομάδα τοῦ Σεπτεμβρίου. Προσκαλοῦνταν καὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι καὶ λάμπρυναν τὴν πανηγυρὴ τῶν μαρτύρων καὶ ἰδιαίτερα τοῦ ἁγίου Εὐψυχίου καὶ τοῦ ἁγίου Μάμαντος. Ἡ συγκεκριμένη περίοδος συνέπιπτε μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου καὶ τὴ γιορτὴ τῆς Βασιλειάδας. Σὲ μία ὁμιλία του πρὸς τὸν ἅγιο Μάμα ὁ Μ. Βασίλειος περιγράφει ἐνώπιον μεγάλου πλήθους τὸν Ἅγιο ὡς ὑπόδειγμα ἀπλοῦ καὶ ταπεινοῦ πιστοῦ, ποὺ ἀξιώθηκε νὰ δοξαστεῖ στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ μάρτυρας ἦταν ἕνας ἀπλὸς βοσκὸς σὲ πλήρη ἀρμονία μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον - ἀφοῦ ἀκόμη καὶ τὰ λιοντάρια τὸν ὑπακούουν- καὶ μὲ ἀπέραντο πλοῦτο πίστεως. Ὁ ἅγιος Μάμας γιορταζόταν στὴν Καισάρεια δύο φορές τὸ χρόνο, μία φορὰ τὸ Σεπτέμβριο καὶ μία τὴν ἄνοιξη. Τὴ δεύτερη φορὰ οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς παρακαλοῦσαν τὸν Ἅγιο νὰ ἐγκαινιάσει τὴν ἐποχὴ τῆς ἀνοιξέως. Ἐρμηνεύεται εὐκόλα λοιπὸν γιατί ὁ λόγος τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ποὺ ἐκφωνήθηκε τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ ἀποτελεῖ ἕναν πραγματικὸ ὕμνο στὴν ἄνοιξη καὶ τὸν ἅγιο Μάμα. «Ὁ ἐξαιρετικὸς αὐτὸς ἅγιος, ποὺ ποιμαίνει σήμερα τὸ λαὸ τῆς Καισάρειας ἦταν ἕνας Καππαδόκης βοσκὸς ποὺ ἄρμεγε ἐλαφίνες. Καὶ ἐκεῖνες συναγωνίζονταν ποιά θὰ τοῦ πρωτοδώσει γάλα, γιὰ νὰ τραφεῖ ὁ δίκαιος», λέει ὁ Γρηγόριος.

Μαμασὸς καὶ Γάγγρα: Ἡ ἀπόδοση τῆς τιμῆς τῶν μαρτύρων γινόταν συνήθως μὲ τὴ μεταφορὰ τμήματος τῶν ἱερῶν λειψάνων τους. Γνωρίζουμε ἐπίσης ὅτι οἱ ἅγιοι τιμοῦνταν μὲ τὴν εἰκονογράφηση σκηνῶν τοῦ βίου τους ἢ ἀκόμη καὶ μὲ τὴ μεταφορὰ εἰκόνων στὸν τόπο ὅπου τελεῖτο ἡ μνήμη τους. Αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸν ἅγιο Μάμα. Σύντομα ἡ τιμὴ τοῦ ἐξαπλώθηκε ἕως τὴ Μαμασό, πόλη στὴν περιοχὴ τῆς Ναζιανζοῦ ἀλλὰ καὶ στὴ Γάγγρα τῆς Παφλαγονίας, τὸν τόπο δηλαδὴ καταγωγῆς τοῦ ἁγίου. Μάλιστα διασώζονται μαρτυρίες εὐλάβειας πρὸς τὸν ἅγιο Μάμα καὶ τιμῆς πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπὸ τοὺς μουσουλμανικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Μαμασοῦ τουλάχιστον μέχρι τὴν ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν τοῦ 1924.

Κωνσταντινούπολη: Ἡ τιμὴ τοῦ ἁγίου Μάμαντος φέρεται νὰ ἔφτασε στὴ Βασιλεύουσα κατὰ τὸ δεύτερο μισό του 5ου αἰ. Εἶναι ἡ ἐποχὴ ποὺ οἱ πολεμιστὲς τῆς Ἰσαυρίας κατακλύζουν τὸ Βυζάντιο. Κατὰ πᾶσα πιθανότητα λοιπὸν μέσω τῶν Ἰσαύρων μισθοφόρων ἡ τιμὴ τοῦ Ἁγίου μεταφέρεται στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἀπὸ τὸν ἴδιο αἰῶνα μάλιστα ὑπῆρχε στὴ βυζαντινὴ πρωτεύουσα προάστιο μὲ τὴν ὀνομασίαν «Ἅγιος Μάμας», τὸ ὁποῖο συνδεόταν μὲ σημαντικὲς στιγμὲς γιὰ τὴ Βασιλεύουσα.

Κύπρος: Στὴ μεγαλόνησο τοῦ Ἑλληνισμοῦ σώζεται ἡ λάρνακα μὲ τὸ λείψανο τοῦ ἁγίου Μάμαντος. Ὑπάρχουν ἐπίσης συνολικὰ 66 ναοὶ πρὸς τιμὴν του. Ὁ Λεόντιος Μαχαιρᾶς, ὁ Νεόφυτος Ροδινὸς καὶ ὁ Στέφανος Lusignan ἀναφέρουν πληροφορίες καὶ παραδόσεις σχετικὰ μὲ τὴν τιμὴ τοῦ Ἁγίου στὴν Κύπρο. Ἡ τιμὴ αὐτὴ φαίνεται πὺς ἀναπτύχθηκε κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Φραγκοκρατίας καὶ ἰδιαίτερα τὸ 15ο αἰ. Ἡ θαυματουργικὴ ἐπίδραση τοῦ μύρου ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἁγίου τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς του ἐπιβεβαιώνεται ὡς τὸ πιὸ σημαντικὸ γεγονός στὴ ζωὴ τοῦ τόπου. Ἐκτὸς ἀπὸ τίς γραπτὲς μαρτυρίες καὶ τοὺς ναοὺς ποὺ οἰκοδομοῦνται πρὸς τιμὴν του κυρίως μετὰ τὸ 15ο αἰ. στὸ μαρτυρικὸ νησί σώζεται καὶ μία ἐνδιαφέρουσα τοιχογραφία τοῦ 12ου αἰ. Σὲ αὐτὴν ὁ ἅγιος Μάμας δὲν εἰκονίζεται καθισμένος σὲ λιοντάρι, ὅπως στὴν εἰκόνα τῆς Λάρνακας καὶ ἄλλες κυπριακὲς εἰκόνες, ἀλλὰ ὡς ἀπλὸς βοσκὸς μὲ τὸ σταυροράβδι στὸ χέρι, ὅπως τὸν συναντᾶμε σὲ πολλὲς εἰκόνες

έκτος Κύπρου. Ός γενικό συμπέρασμα πρέπει νά όμολογήσουμε ότι στην Κύπρο ή τιμή τοῦ Ἁγίου εἶναι πολύ ἔντονη καί ξεκινᾷ σαφῶς ἀπό τήν ἀρχαία σαρκοφάγο του Μόρφου, πού περικλείει τά ιερά του λείψανα.

Ἑλλάδα: Στην κυρίως Ἑλλάδα ὑπάρχουν παλιές εἰκόνες καί τοιχογραφίες τοῦ ἁγίου Μάμαντος. Ὁ Ἅγιος τιμᾶται γενικότερα σέ παραθαλάσσια μέρη καί σέ όρισμένα νησιά. Στην Κρήτη ἔχουμε τὸ χωριὸ Ἅγιος Μάμας στην ἐπαρχία Ρεθύμνου. Ἔχουμε τὸν Ἅγιο Μάμα τῆς Χαλκιδικῆς κι ἀκόμη ἐκεῖνον στην Ἐπίδαυρο Λιμηρᾶς. Στή Χίο, στὸ χωριὸ Ἄφοδίτη, ὑπάρχει ναὸς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος. Στή Σκύρο, τῆ Μῆλο, τὰ Κύθηρα, τὴν Κάρπαθο, τὶς Σπέτσες καί τὴ Νάξο βρίσκονται μικρὰ ἐκκλησιάκια.

Δερβίσηδες: Ξεχωριστὴ μνεῖα πιστεύουμε πῶς ἀξίζει νά γίνει στην τιμὴ πού ἀπέδιδαν στὸν ἅγιο Μάμα τὰ μουσουλμανικὰ μοναχικὰ τάγματα τῶν δερβίσηδων. Εἶναι γνωστὸ πῶς οἱ δερβίσηδες σέβονταν καί τιμοῦσαν πολλοὺς χριστιανοὺς ἁγίους. Ἐνας ἀπὸ ἐκείνους πού ιδιαίτερα εὐλαβοῦταν ἦταν ὁ ἅγιος Μάμας. Πολλοὶ Καππαδόκες πρόσφυγες διηγοῦνται ὅτι στην περιοχή τῆς Μαμασοῦ ἀλλὰ καί ἄλλοῦ οἱ δερβίσηδες εἶχαν ἀναπτύξει στενοὺς δεσμοὺς μὲ τὸν Ἅγιο. Λέγεται μάλιστα πῶς, ὅταν ἔμπαιναν στὰ σπίτια τους, ἔλεγαν: «Δῶσε μου ἓνα κερὶ ν' ἀνάψω στὸν Ἄϊ Μάμα. Κι ἐμεῖς Ἄϊ Μάμα σοί εἴμαστε»(!).

Ὁ παιδομάρτυς ἅγιος Μάμας ἀποτελεῖ μία χρυσὴ ψηφίδα στὸ μωσαϊκό τῆς Ἐκκλησίας καί ταῦτισε τὸ θέλημά του μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄν θέλουμε νά τὸν τιμήσουμε κι ἐμεῖς, δὲν ἔχουμε ἄλλη ἐπιλογή ἀπὸ τὸ νά ἀκολουθήσουμε τὸ βίό του καί νά ἀξιοποιήσουμε τὰ χαρίσματα πού μᾶς ἔδωσε ὁ Θεός. Νά γίνουμε δηλαδὴ ἄνθρωποι τῆς χαρᾶς, τῆς ἀγάπης, τῆς πίστεως, τῆς δικαιοσύνης καί προπαντὸς ἄνθρωποι τῆς ἐλπίδας ἀλλὰ καί τῆς θυσίας.

Πηγή: Ἱερά Μονὴ Ἁγίου Ἰωάννου Καρέα